

Η ιστορία του χαρταετού. Τα έθιμα της Καθαρής Δευτέρας

Ναι, τον πετάμε! Τον περνάμε και στα παιδιά μας. Κάθε διατήρηση λαϊκού εθίμου είναι βήμα προς την Ελευθερία. Είναι πράξη δράσης ενάντια στην άχρωμη λαίλαπα του τσιμέντου που σκλαβώνει τη ψυχή μας. Κάθε ματιά στον ουρανό είναι δήλωση Αληθείας. Έχει τόσες μνήμες αυτό το γαλάζιο..

Στην αρχαιότητα, **4^ο αιώνα π.Χ.**, ο μαθηματικός και αρχιμηχανικός **Αρχύτας (440-360 π.Χ.)**, από τον Τάραντα της Νότιας Ιταλίας, καλός φίλος του Πλάτωνα και οπαδός του Πυθαγόρα, χρησιμοποίησε στην αεροδυναμική του τον χαρταετό και λέγεται ότι ήταν ο εφευρέτης του. Ο Αρχύτας θεωρείται ο τελευταίος αλλά και ο σημαντικότερος των Πυθαγορείων. Κείμενα του Αρχύτα λένε ότι μελέτησε και ο Γαλιλαίος.

Ο χαρταετός φαίνεται να άνοιξε για πρώτη φορά τα πολύχρωμα εύθραυστα φτερά του περίπου στα 1000 π. Χ., και έκτοτε δεν έπαψε να χρωματίζει με τον δικό του ξεχωριστό τρόπο τον ουράνιο θόλο, από την Ανατολή έως τη Δύση.

Από την Κίνα, φτιαγμένος από μετάξι και μπαμπού, με τη μορφή του δράκου που ήταν ιερό, θεικό σύμβολο, αντικείμενο θαυμασμού και λατρείας για τον λαό, πέταξε μακριά.

Πέταξε στην Κορέα κι από εκεί στην Ινδονησία και τη Μαλαισία, για να φτάσει στην Ιαπωνία, όπου εμπλουτίστηκε με περισσότερο έντονα χρώματα και πήρε τη μορφή των αυστηρών Σαμουράι. Στη Βόρεια Ινδία, εδώ και χιλιάδες χρόνια, οι αιθέριοι χορευτές υποδέχονται την άνοιξη, σε γιορτές που έχουν τις ρίζες τους στην ινδουιστική μυθολογία. Τον 4ο π.Χ. αι., στην αρχαία Ελλάδα, σύμφωνα με τις πηγές, ο αρχιμηχανικός Αρχύτας του Τάραντος χρησιμοποίησε στην αεροδυναμική του τον αϊτό. Παλαιότερη αναφορά θα μπορούσε να θεωρηθεί η

απεικόνιση σε ελληνικό αγγείο της κλασικής περιόδου μιας κόρης που κρατά στα χέρια της λευκή σαΐτα δεμένη με νήμα, ένα είδος αϊτού δηλαδή, και την οποία ετοιμάζεται να πετάξει. Λαμβάνοντας υπόψη ότι η χρήση του χαρτιού δεν ήταν ακόμη γνωστή, εικάζουμε ότι τα χρόνια εκείνα, τα όποια πειράματα ή παιχνίδια με αϊτούς θα πρέπει να τα έκαναν με πανί, αντίστοιχο με αυτό που χρησιμοποιούσαν στα πλοία έως και τα μεσαιωνικά χρόνια. Πολύ αργότερα, ο Μάρκο Πόλο, γυρίζοντας από τα ταξίδια του, φέρνει το χαρταετό στη Μεσαιωνική Ευρώπη.

Ο χαρακτήρας του εξαγνισμού, τον οποίο πολλοί απέδιδαν στο πέταγμα του χαρταετού, με τον καιρό γίνεται απολαυστικό παιχνίδι, επιστημονική έμπνευση και πηγή μιας διαρκούς ικανοποίησης του ανθρώπου για την υποταγή της ύλης στα πιο ευφάνταστα και τολμηρά του όνειρα. Ο χαρταετός, στη μακραίωνη ιστορία του, χρησιμοποιήθηκε ποικιλοτρόπως: για τη μέτρηση της Θερμοκρασίας και της ταχύτητας των ανέμων, για μελέτες της ατμόσφαιρας και του ηλεκτρισμού, αλλά ακόμα και για αεροφωτογραφίες. Έσωσε ναυαγούς, έστειλε στρατιωτικά σήματα, κίνησε κάρα, ακόμα και αυτοκίνητα.

Στην ιστορική διαδρομή του αγαπημένου χαρταετού, συνέβησαν πολλά και διάφορα:

- Το 1749 ο Σκωτσέζος μετεωρολόγος Alexander χρησιμοποίησε χαρταετούς με θερμόμετρα, προκειμένου να καταγράψει και να μελετήσει τις θερμοκρασιακές μεταβολές σε μεγάλο υψόμετρο.

- Το 1752 ο Βενιαμίν Φραγκλίνος εκτέλεσε το διάσημο πείραμα με τον χαρταετό, προκειμένου να αποδείξει ότι οι αστραπές δεν είναι τίποτα άλλο παρά στατικός ηλεκτρισμός.

Τα χρόνια 1799-1809, ο σερ George Cayley άρχισε να πειραματίζεται με τους χαρταετούς, προκειμένου να κατασκευάσει μια μηχανή που να έχει τη δυνατότητα να μεταφέρει ανθρώπους στον αέρα. Και τα κατάφερε! Το 1853 πέτυχε να πετάξει το πρώτο ανεμοπλάνο, που μπόρεσε να σηκώσει το βάρος ενός ατόμου για σαράντα ολόκληρα δευτερόλεπτα.

- Το 1833 ένας Βρετανός, αυτή τη φορά, μετεωρολόγος, χρησιμοποίησε τους χαρταετούς για να ανυψώνει ανεμόμετρα, ώστε να καταγράφει και να μελετά τις ταχύτητες των ανέμων στα διάφορα υψόμετρα.

- Το 1887 ο E. B. Archibald τράβηξε τις πρώτες αεροφωτογραφίες χρησιμοποιώντας χαρταετούς

Ιστορίες για χαρταετούς...

- Κατά τη διάρκεια της δυναστείας των Χαν, ένας στρατηγός χρησιμοποίησε έναν χαρταετό μ' έναν ιδιαίτερα έξυπνο και ενδιαφέροντα τρόπο. Προκειμένου να καταλάβει με τον στρατό του ένα παλάτι, έπρεπε να σκάψει ένα υπόγειο τούνελ. Μη γνωρίζοντας, όμως, το μήκος που θα έπρεπε να έχει το τούνελ, πέταξε τον χαρταετό έως πάνω από το παλάτι, κρατώντας την άκρη του νήματος στο σημείο απ όπου θα ξεκινούσε το τούνελ, και έτσι έκανε τους απαραίτητους σχετικούς υπολογισμούς.

- Παλαιότερα, στην Κίνα, στην Κορέα και στην Ιαπωνία, πίστευαν ότι οι χαρταετοί είχαν τη δυνατότητα να διώχνουν τα κακά πνεύματα, γι' αυτό και το πέταγμά τους, ακόμη και σήμερα, προϋποθέτει ολόκληρη τελετουργία. Σύμφωνα με

κάποια παράδοση μάλιστα, μια νύχτα ένας Ιάπωνας στρατηγός πέταξε πάνω από το στρατόπεδο των εχθρών του έναν χαρταετό γεμάτο κουδούνια, με αποτέλεσμα οι εχθροί να νομίσουν ότι τους επιτέθηκαν τα κακά πνεύματα και να το βάλουν στα πόδια.

- Ο αυτοκράτορας της Κίνας Γουέν Χσουν έκανε πειράματα πτήσεων με αετούς φτιαγμένους από μπαμπού, χρησιμοποιώντας για επιβάτες τους κρατούμενους του. Οι τυχεροί που επιζούσαν κέρδιζαν την ελευθερία τους.

- Ο Μάρκο Πόλο περιγράφει τους χαρταετούς και τις επικίνδυνες επανδρωμένες πτήσεις τους. Πολύ γρήγορα, στην Ιαπωνία απαγορεύτηκαν οι χαρταετοί πάνω από ένα μέγεθος, ώστε να αποφεύγονται τα επανδρωμένα μοντέλα και οι κίνδυνοι που συνεπάγονταν.

Οι χαρταετοί και χώρες...

Σε κάθε χώρα, το πέταγμα του χαρταετού παίρνει μια εντελώς διαφορετική διάσταση, καθώς με διάφορους τρόπους, συσχετίζεται με τις παραδόσεις, τα ήθη και τα έθιμα του τόπου. Πάντως, είτε ως παιχνίδι και συνήθεια του χθες είτε ως παιχνίδι του σήμερα μα και του αύριο, το πέταγμα του χαρταετού έχει τη δύναμη, σε διαφορετικές χρονικές περιόδους του έτους για κάθε χώρα, να ξεσηκώνει σε όλο τον κόσμο μικρούς και μεγάλους και να τους παρασύρει σ' ένα διαφορετικό, αλλά πάντοτε πολύχρωμο πανηγύρι χαράς.

Για παράδειγμα, στην Κίνα διοργανώνονται κάθε χρόνο διαγωνισμοί για την ανάδειξη του πιο όμορφου χαρταετού οι περισσότεροι από τους χαρταετούς αυτούς, όχι μόνο αναπαριστούν δράκους, ψάρια, πουλιά και άλλα αιώνια σύμβολα της μακρινής Ανατολής, αλλά συχνά έχουν ενσωματωμένες σφυρίχτρες ή σωλήνες που μπορούν να βγάζουν μουσικούς ήχους χάρη στον αέρα που περνά από μέσα τους, δημιουργώντας έτσι ένα μαγευτικό υπερθέαμα εικόνας και ήχου.

Στην Οσάκα της Ιαπωνίας, κάθε χρόνο, την Πέμπτη ημέρα του Μαΐου, οι μικροί Ιάπωνες περιμένουν με αγωνία το Κοντομόνο—χι ή αλλιώς τη Μέρα των Παιδιών. Εκείνη την ημέρα, οι οικογένειες που έχουν μικρούς γιους συνηθίζουν να ανεμίζουν στον κήπο πολύχρωμες κορδέλες και πελώριους χαρταετούς σε σχήμα κυπρίνου, που τους έχουν δέσει σ' ένα μεγάλο στύλο από μπαμπού μ' έναν ανεμόμυλο στην κορυφή του.

Οι γιρλάντες και οι χαρταετοί-κυπρίνοι συμβολίζουν την οικογένεια: ο πρώτος χαρταετός τον πατέρα, ο δεύτερος τη μητέρα και ο τρίτος το παιδί-γιο. Ο κυπρίνος είναι ένα δυνατό και γερό ψάρι, γνωστό για την ενεργητικότητα και την αποφασιστικότητά του, καθώς κολυμπάει κόντρα στο ρεύμα και πετάγεται ψηλά

πάνω από την επιφάνεια του νερού. Έτσι, ο κυπρίνος αποτελεί ένα καλό παράδειγμα για τους μικρούς Ιάπωνες, που πρέπει να μάθουν και εκείνοι να ξεπερνούν κάθε εμπόδιο της ζωής με δύναμη και αποφασιστικότητα.

Ωστόσο, μια από τις πιο εντυπωσιακές γιορτές των αιθέριων αιώνιων χορευτών πραγματοποιείται εδώ και χιλιάδες χρόνια στη Βόρεια Ινδία και παίρνει μοναδικές διαστάσεις στη γιορτή "Basant" η γιορτή γίνεται για την υποδοχή της άνοιξης κάθε Φεβρουάριο στη Λαχώρη στο σημερινό Πακιστάν και αντανakλά παγανιστικές συνήθειες του παρελθόντος. Πρόκειται για ένα ξέφρενο γλέντι, το οποίο προσμένουν με μεγάλη ανυπομονησία μικροί και μεγάλοι. Σε αυτή τη γιορτή, όλοι λαχταρούν να κατακτήσουν με τον χαρταετό τους τον ουρανό, πράγμα που θα τους εξασφαλίσει η χρήση των πιο καλών υλικών, και ιδιαίτερα του ανθεκτικότερου σπάγγου, ο οποίος επικαλύπτεται με σκόνη γυαλιού. Μαζί με τα υλικά, αυτό που καθορίζει τη νίκη είναι η έξυπνη άμυνα, οι δυναμικές επιθέσεις και οι επιδέξιοι χειρισμοί που γίνονται κυρίως από τις τaráτσες των σπιτιών.

Η ομορφιά που προσφέρουν την ημέρα οι εκατομμύρια πολύχρωμοι χαρταετοί συνεχίζεται και τις νύχτες, καθώς συνεχίζεται και το παιχνίδι, με ολόλευκους χαρταετούς, λουσμένους όχι μόνο στο φως του φεγγαριού, αλλά και στο φως που πλημμυρίζει την πόλη, ειδικά για την περίπτωση

Χαρταετών ονόματα...

- Στα αγγλικά, η λέξη «Kite» είναι συγχρόνως το όνομα ενός υπέροχου πουλιού.
- Στα ιαπωνικά, η λέξη «taco» σημαίνει «χταπόδι». Προφανώς, οι Ιάπωνες επέλεξαν αυτό το όνομα για τον χαρταετό τους, επειδή μοιάζει με χταπόδι, καθώς πετά με τη βοήθεια πολλών νημάτων, τα οποία εξασφαλίζουν την κίνηση τού συνήθως περίπλοκου σχήματός του.
- Στα μεξικανικά, η λέξη «paralote», σημαίνει ταυτόχρονα «πεταλούδα».
- Στα γερμανικά, η λέξη «Drachen» σημαίνει «δράκος». Προφανώς, η ονομασία αυτή καθιερώθηκε από τα χρόνια που οι γερμανικοί χαρταετοί είχαν μορφή άγριων ζώων που εκτόξευαν φωτιά από τα στόματά τους.

Αξίζει να αναφέρουμε ότι τα ονόματα των χαρταετών δεν είναι διαφορετικά μόνο από χώρα σε χώρα, αλλά πολλές φορές και από περιοχή σε περιοχή μέσα στην ίδια χώρα. Για παράδειγμα, στην Ελλάδα, τον χαρταετό στη Θράκη τον λέμε και πετάκι, στα Επτάνησα και Φύσωνα, ενώ γενικά τους εξάγωνους αίτους τους λέμε και σμυρνάκια.

Για τα ελληνικά κούλουμα, ο χαρταετός κατασκευαζόταν πάντα από τα ίδια τα παιδιά, με ή χωρίς τη βοήθεια των δικών τους, με απλά υλικά, όπως χαρτί, καλάμι ή λεπτό πηχάκι, σπάγγο και εφημερίδες και με περισσεύματα από τις αποκριάτικες κορδέλες.